

Temsil, siyaset, sağ ve sol

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Epey uzunca bir süredir dünyada "politikanın", politikasızlaştırıldığı bir dönemden mi geçilmektedir" sorusu tartışılıyor. Böylesi bir soru

sormanın kuşkusuz çok sayıda nedeni var: Medyaların toplumlara ve bireylere giderek egemen olması, küreselleşmenin ulus devletleri çözmesi, sivil örgütlenmelerin ve cemaat ruhunun giderek güçlenmesi bu oluşumu hazırlayan önemli koşullar arasında. Fakat bütün bunlardan daha güçlü olan bir olgudan söz açılabilir: Temsil kavramının, gücünü ve etkinliğini yitirmesi.

Temsilin böyle bir konuma ulaşması yukarıda değinilen öğelerin bir sonucu olarak görülebilir. Ne var ki, daha önemli bir neden, toplumsal yapının hızla değiştiği, sınıfsal sınırların hızla yok olduğu bir ortamda kimin kimi ve neyi temsil edeceğinin bilinmemesidir. Gerçekten de Batı kapitalizmi daha 1960'larda işçi kavramının, işçi sınıfının nasıl değiştiğini, bu sınıfa dayalı siyaset anlayışının nasıl çözüldüğünü tartışmıştır. Dolayısıyla da işçi partileri ve bütün olarak da sol, bu temsil krizinden geniş ölçüde etkilenmişlerdir.

O tarihlerde de güçlü ve etkili olan bir diğer gelişme; teknoloji, ağırlığını daha da artırmış ve sonunda ekonominin de yaygınlaşmasıyla birlikte ortaya yepyeni bir sosyoloji çıkmıştır. Bu yeni görünüm de merkezle çevre arasındaki farkları önemli ölçüde azaltmıştır. Sınıf tercihlerinin ve tepkilerinin yerini daha farklı yönelimler almıştır. Bugünkü çaba, özellikle gelişmiş ülkelerde, siyasetin bir bütün olarak bu yeni koşullara uyarlanabilmesidir.

Türkiye ise temsil sorununu iki ayrı bağlamda yaşamaktadır. Bunların ilki devletin siyasal yaşamdaki ağırlığıdır. Devlet, belirleyiciliği ile siyasetin tepkiye dayalı olmasını, siyasetin katı tercihler içinde yapılmasını istememektedir. Özellikle 12 Eylül, böyle bir anlayışı getirmeye çalışmıştır. Darbenin yöneticilerinden destek alan parti, bu anlayışla ortaya çıkmıştı: Devletin partisi olmak ve o ideoloji dışında kalanları yok saymak.

O parti, bunu başaramadı. 1983 seçimlerini ANAP kazandı ve daha sivil olmasına karşın devletin bir çekişme mantığına dayanarak yapmaya çalıştığını, beklenmeyen bir biçimde gerçekleştirdi. ANAP, 'dört eğilimi' (darbe öncesi partileri kastediyordu) birleştirmekten, sağ - sol ayrımını sona erdirmekten söz ediyordu ki, bunu da bir ölçüde başardı sayılabilir. Devreye sokulan yeni ekonomik mantık, kentlere dönük açılım, görece sivil tercihlerin öne çıkarılması bu sonucun alınmasında etkili oldu.

Türkiye şimdi bir kez daha aynı süreçten geçmektedir. Bugünkü hükümetin kuruluşunun altındaki mantık budur. Mevcut hükümet bir koalisyon hükümeti olarak merkezde yeni bir örgütlenmeyi, yapıyı gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu çabanın maksadı bellidir: Özellikle RP'yi ve kamusal alana çıkmak isteyen dinsel tercihleri dışlamak. Eğer merkez yeterince güçlenirse çeperdeki bu tepkisel oluşumun büsbütün zayıflayacağı varsayılmaktadır. Bu nedenle de önümüzdeki döneme yönelik olarak ittifak arayışları güç ve hız kazanmaktadır.

Bu, birinci yanıttır. Devlet desteğindeki bu model farkında olmadan siyasasızlaştırılan siyaseti yeniden bir tepkiselliğe doğru itmektir. Türkiye, RP gerçeğini, bütün yanlışlarına ve günahlarına karşın yok sayamaz; saymamalıdır. Bunu, demokrasinin kural ve koşulları içinde aşmasını, ama önce onunlu birlikte yaşamasını öğrenmelidir. Aksi takdirde bizatihi devlet, apolitik bir konuma getirmek istediği politikayı yeniden hızlandıracaktır.

İkincisi, Türkiye'de solun konumudur. Bu siyaset artık kendisini yenilemelidir. Bugünkü durumuyla ve haliyle bu anlayışın neye, kime, niçin dönük olduğunu bilmek olanaksızdır. Ortada bir gerçek vardır: Siyasal zemin önemli ölçüde değişmiştir, solun geleneksel dayanağı olan sınıflar çözülmüştür. Ortada bulunan gerçekle de sol kendisini nasıl bütünleştireceğini henüz ciddi bir program ve ideoloji etrafında açıklamamıştır. Sol, tam anlamıyla bir kaos yaşamaktadır; kimliksizleşmektedir.

Kısacası, tüm partiler merkezde toplanmakta, çevre temsil edilme olanağını yitirmektedir. Herkesin merkezdeki bütününü paylaşmaya çalışması, görece olarak çevreyi temsil etmeye çalışan kesimlere ek bir güç sağlarsa bunun 'aşılması' gene bir antidemokratik süreçten geçmek mi olacaktır?